

Ajda Klepej

Mikrokozmos v mačjem očesu, ki odpira makrokozmos v pesnikovem umu

Peter Semolič, *Žalostinke za okroglo Zemljo*

LUD Literatura, 2024

Peter Semolič, uveljavljeni avtor in prevajalec, z novo pesniško zbirko *Žalostinke za okroglo Zemljo* upesnjuje mikro premike, ki sprožajo makro spremembe. Ustvari zanimiv lirski subjekt, ki je do obisti pesnik, njegov svet pa sestavljajo predvsem književne klasike, različni filozofski sistemi, pa tudi povsem zemeljske stvari, kot sta utrujenost in strah pred smrtjo. Njegov svet spominja na klopko volne, s katero se igra večna pesnikova spremljevalka, mačka.

Skozi zbirko v posameznih pesmih spremljamo lirski subjekt, ki je pesnik in predvsem lastnik mačke. Oznaka pesnik se tukaj ne nanaša na Semoliča samega, ampak konkretno na umetnika, ustvarjalca z besedo, saj nam avtor sam ne da izhodišč, ki bi nam dala misliti, da gre za avtobiografsko pisanje. Ostale pesmi, v katerih se pesnik ne izpostavlja, so gotovo ustvarjene pod večšim peresom prav tega pesnika, saj v bralcu vzbujajo občutek pronicljive in otipljive resničnosti, ki jo avtor upodobi v pesmih, ki opisujejo pesnikov dom in ambient življenja z mačko.

V pričujoči zbirki se *svet ne zgodi / svet se dogaja*. Z lahkoto si predstavljamo prav takega pesnika, ki se v spalni halji večinoma ponoči sprehaja po svoji dnevni sobi in spalnici, kako prelaga knjige, kuha, tu in tam kaj napiše, prečrta, si zamišlja nove svetove, nad njim pa vestno bdi mačka. Ta ne samo da spremlja pesnikov pesniški proces, ampak vanj z mačjo iznajdljivostjo tudi vstopa. Zdi se, da daljše pesnikovo opazovanje in motrenje mačke v njem vzbuja fantastične ideje, popolnoma nasprotne našemu svetu. Lahko bi rekli, da naš lirski subjekt vidi svet skozi mačje oči, kot bi rekla pesnica Svetlana Makarovič.

Mačka je lik, ki pesnika in bralca vodi v drugo dimenzijo, neskončnost, v svet, v katerega pademo, kot pade Alica v Čudežno deželo, le da mi padamo skozi "filozofsko votlino". Pesmi večkrat vzpostavljajo dialog z drugimi pesniki in filozofi, filozofskimi nazori in določenimi pogledi na svet. Največkrat se končajo kritično, ironično in samoironično, kar vzpostavlja distanco do ubesedenega, hkrati pa vzbuja večno prevpraševanje posameznika in njegove biti, bivanja, sobivanja in nazadnje nebivanja. »Narobe svet«, kjer je *nebo zeleno in trava modra ter rdeča brisača modre barve*, nam odpira pogled v *skrivno naravo sveta in svetega*. Celoten proces vstopanja v ta svet je asociativen, naključen, protisloven, sprožajo ga refleksije, spomini in hipna občutenja. Pesmi so zato med sabo izjemno raznolike v slogu, v celoti pa se spreminja tudi ton, ki je ponekod živahen in razigran, drugod pa resigniran, kritičen do sebe ali ganljiv.

Vpogled v ta svet sprožajo dejanja iz resničnega sveta ali bolje rečeno drobci resničnosti. Pesnik se nad svetom čudi, v vsakdanjosti pa vidi pesniške podobe – *med umivanjem zob / dvignem pogled / in zagledam smrt*. Ravno smrt in minevanje sta v zbirki temi, ki obsedata pesnika, vseskozi ga spremlja slutnja smrti, podobno, kot je ta zasledovala Murna. Strah ga je pred lastnim koncem, hkrati pa ugotavlja, da bo svet brez njega popolnoma enak in nespremenjen.

S svojimi strahovi in občutenji se pesnik spopada na različne načine, včasih z dognanji eksistencializma, drugič s spoznanjem nemoči in dokončnim fatalizmom. Toda v slednjega pesnik zapade zelo redko, saj se z bolečino največkrat spopada ravno s humorjem in samoironijo. Manifestacijo nemoči nemara najbolje prikažejo verzi v pesmi »Ostanki dneva«: *ali ni kje še kake druge poti / ki bi me odpeljala / proč od življenja kot bolezni / od življenja za smrt*. Element presenečenja je prav gotovo premor, ko se roka pesnika ustavi, dih zastane in sledi spoznanje, trenutek, ko ujame resnico, ki pa se ji na koncu pesmi odreče, se od nje odvrne ali se ji celo posmehne. Spozna, da je *neskončnost nazadnje nekaj majhnega / skoraj ničnega*, zaključi z ironijo in samoironijo, ki v človeku vzbudita občutek absurda, predvsem pa zavedanje lastne majhnosti v tem širnem vesoljstvu. Lirski subjekt kljub omejenosti na lasten dom v mikrokozmosu odkriva makrokozmos, kot Strniša, ki ni skoraj nikoli zapustil zavetja Ljubljane, pesnil pa je o neskončnosti vesolja.

Lirski subjekt je pesnik, zato je vseprisotna tema poezije in poetološkosti, ki pa sta njegova pristopa do življenja. Pesnik niha med dvema nasprotujočima si poloma. Na eni strani je poezija tista, ki posameznika rešuje, po drugi strani pa jo pesnik degradira na nekaj, kar je brezpredmetno (*Edino zdravilo proti ponorelemu svetu je, / da odideš daleč stran ali pa / da ga fiksiraš z besedami*). Poezija je edina, ki našemu subjektu daje smisel, neko oprijemljivost, način, kako se spopadati z realnostjo, zato je nasprotno stališče temu zgolj trenutno, bežno, ubesedeno redkeje (*ko bom / sam tonil v nevednost, s kupom / mrtvih črk na prepotenem vzglavju* ali pa verz *poezija ne pozna prihodnosti*). Končno spoznanje je vendarle tole: poezija zajame vsa nasprotja, absurdnost, ironijo, upor, kritičnost, fatalizem, eksistencializem in še več, kar povzemajo naslednji verzi: *kako naslikati nič, razen prek / metafore, polne pomena*. Navsezadnje drži, *kamorkoli odideš / na okrogli Zemlji, vedno se / vrneš na svoje izhodišče, / k sebi*. Lirski subjekt torej v težkih trenutkih vselej pogreša pesnika v sebi (*nocoj pogrešam sebe kot rapsoda*).

Manifestacijo te poetološkosti in liričnosti posedujejo zgolj redke pesmi, ki se mi jih zdi nadvse vredno omeniti. V njih zunanji svet in pokrajine odstirajo pesnikovo notranjost, kot v pesmi »Pogled na češnjev vrt« (*gledam skozi okno / okno gleda skozme*) ali »Božični večer«. Pesniške podobe in metafore v njih zelo dobro podprejo pesnikova dognanja o življenju, so nekoliko absurde, nasprotujoče si in nenavadne. Zato pa so zelo domiselne, lirične in lepo zveneče: *Presežnik pridevnika*

materinski / je vonj po beli kavi in zrak je brušen kristal / drobi se nam v pljučih. Prav zaradi te inovativnosti in obrtnosti na glavo bi jih zbirka lahko ponudila več, ker jo izjemno obogatijo. Kot celota pa v svoji persistentni nekoherentnosti ostaja koherentna prav zaradi naslovnega motiva, naše zveste spremljevalke – mačke, ki skoči v zadnjo pesem in vstopi v mačji svet, ki ga avtor izrisuje s pesniško zbirko.

Vsaka pesem je pesem za gledanje

Tudi ta

A kako naj moja vasezagledanost

vznemiri tvojo

(vrti se v krogu, lovi lastni rep)